

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝
Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՌԵԿՏՈՐ, ՊՐՈՖԵՍՈՐ
ՌՈՒԲԵՆ ԿԱՌԼԵՆԻ ՄԻՐՋԱՆԱՅԱՆ

Ռ. Կրպակյան

13 ՀՈՒՆՎԱՐԻ, 2020

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԾԻՔ

ՏԱԹԵՎԻԿ ՀԱՅԿԻ ՄԵՐՋԱՆՅԱՆԻ

«ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ՄԱՀՎԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՆԱՐ-ԴՈՍԻ ԵՐԿԵՐՈՒՄ»

ԹԵԿՆԱԾՈՒԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Խ. Արովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի Վ. Պարտիզունու անվան հայ նոր եւ նորագույն գրականության եւ նրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի 13.01.2020 թ. թիվ 8 նիստին մասնակցում էին ամբիոնի վարիչ, Բ.Գ.Դ., պրոֆ. Ս. Դանիելյանը, Բ.Գ.Դ., պրոֆ. Մ. Գիլավյանը, Բ.Գ.Թ., դոցենտներ Ք. Աբրահամյանը, Լ. Գալստյանը, Ն. Խաչատրյանը, Ա. Մուրադյանը (տե՛ս՝ արձանագրություն թիվ 1):

ԼՍԵՑԻՆ՝ Տաթևիկ Հայկի Մերջանյանի «Կյանքի եւ մահվան խնդիրը Նար-Դոսի երկերում» թեկնածուական ատենախոսությունը Երեւանի Պետական Համալսարանում գործող գրականագիտության գծով ԲՈԿ-ի 012 մասնագիտական խորհրդում պաշտպանության երաշխավորելու հարցը՝ Ժ.01.01 «Հայ դասական գրականություն» մասնագիտությամբ բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան հայցելու համար:

ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵՑԻՆ՝ ամբիոնի վարիչ, Բ.Գ.Դ., պրոֆ. Ս. Դանիելյանը, Բ.Գ.Դ., պրոֆ. Մ. Գիլավյանը, Բ.Գ.Թ., դոցենտներ Ք. Աբրահամյանը, Լ. Գալստյանը, Ն. Խաչատրյանը, Ա. Մուրադյանը:

Ընդգծվեց, որ ատենախոսությունը արտահայտում է հայ դասական գրականության պայծառ դեմքերից Նար-Դոսի հանդեպ երիտասարդ մերօրյա սերնդի գիտաճանաչողական հետաքրքրությունը քննական ընկալման փիլիսոփայական հարցադրումի պատուհանից՝ կյանքի եւ մահվան ավանդական մեկնության լույսի ներքո: Դա մի խնդիր է, որի վերարժեւորումը, ըստ ատենախոսի, «այնքան հարազատ է մեր ժամանակներին, ինչն էլ ապահովում է այս աշխատանքի գիտական նորույթը» (էջ 23): Թեեւ, մեր կարծիքով, պետք է տարանջատել գիտական նորույթի խորհրդի մեջ հասարակական սրված առաջադրույթների ոգեւորությունը: Գուցե հենց այդ պատճառով էլ որոշ առումով «տուժում է» Նար-Դոսի հոգեբանական քննության արտաքին կողմի գնահատականը, երբ ատենախոսը հայտարարում է, թե «գիտականորեն չի տիրապետել հոգեվերլուծությանը, բայց իր ստեղծագործական ներքնատեսությամբ կարողացել է հստակորեն վերլուծել մարդու ներաշխարհն ու բնավորութեան դրսեւորման կերպերը» (էջ 24):

Աշխատանքը բաղկացած է երեք գլխից, որոնցից առաջինը («Կյանքի եւ մահվան նարդոսյան ընկալումները «Մեր թաղը» նորավիպաշարում») խորագրային բովանդակությամբ գրեթե կրկնում է ատենախոսության ընդհանրական «ծանրությունը»: Մեր կարծիքով, այդ գլխի ենթագլուխները կարելի էր ներկայացնել մեկ տողով: Երկրորդ գլուխը քննում է Նար-Դոսի ստեղծագործությունների փոքր-ինչ ազատ մեկնության հնարավորությունը՝ «Սերը կյանքի եւ մահվան սահմանագծում», որտեղ գիտական հարցադրման ելագծերը ծավալվում են «կյանքից» վերցրած միայն «սիրո» խորհրդի մասնակի շրջանակով: Երրորդ գլխում գիտական ուշադրության կենտրոն են բերված Նար-Դոսի լայն կտավի արձակ երկերից անձնասպանության հայեցակարգից բխած մեկնություններ՝ «Աննա Սարոյան», «Պայքար», «Մահը», որոնք կազմում են բուն աշխատանքի հիմնարար կշիռները: Առաջինում դեպի անձնասպանություն քայլի ինքնագիտակցումն է, որը, այնուհանդերձ, «փիլիսոփայական» բառային ուղղորդումով չես պաճուճի: Բայց ահա նամակագրական վիպակի «հոգեբանական անցումների» պատճառականությունը երեւան է հանում գրողի հոգեվերլուծության աստիճանական հասունությունը, ինչին

ատենախոսության սկզբնական հատվածներում Մերջանյանը, մեղմ ասած, կասկածով էր մոտենում: Առանձին քննության շնորհիվ հիմա արդեն շատ բան տեղն է ընկնում:

Ատենախոսության կառուցվածքում խախտում կա. գրեթե կրկնակի ծավալ է զբաղեցնում ներածությունը (էջ 3-26), ինչը, կարծում ենք, արդարացված չէ: Այն նկատելի չափով խճողված է. ներառված են հարցի ծավալուն պատմությունը, ամենայն մանրամասներով տրվում են նարդոսագետների անունները՝ երբեմն ժամանակագրական հետետողությամբ, թեև գնահատությունները հպանցիկ են, սակավ հանդիպում ենք այս կամ այն դրվագային հավելումների: Ցանկալի կլիներ, որ մատուցման եղանակն ուղեկցվեր նարդոսագիտության հարաճուն զարգացումով, աղերսներով, հին ժամանակի հովերի դեմ ուղղության նոր ընկալման քննարկումով: Հատկապես նկատի ունենք «Նար-Դոս եւ նատուրալիզմ» հարցադրումը գրականության պատմության մեջ, որի տեսական պաշտպանությամբ առանձնացել է Ստեփան Թովիջյանը, կամ ասենք, «Նար-Դոս – օբյեկտիվիզմ» (Վազգեն Սաֆարյան) մեկնությունը, ուր նկատելի են դառնում գրողի ներթաքույց համակրանքները, հակակրանքները, երբ ձգտում է «հնարավորության սահմաններում անուղղակի, ոչ հստակ ներկայացնել այն մեծ գաղափարներն ու խնդիրները, որոնք դավանում են հերոսները, ի տարբերություն Րաֆֆու կամ Մուրացանի ծրագրայնության» (էջ 20):

Տարբեր կարծիքների մատուցման ընդհանուր ընկալման մեջ նկատել ենք Նար-Դոսի մասին դիտակետերի համահարթեցման միտում. երբեմն նույն կարկինով, գնահատության միջինացված եզրերով է ատենախոսը չափում այս կամ այն ծավալուն մենագրությունը (Արսեն Տերտերյան, Գարի Հովհաննիսյան, Գարեգին Հովսեփյան) եւ միջին ծավալի հոդվածը (Վաչե Պարտիզունի, Զապել Եսայան եւ ուրիշներ): Այս առումով նկատենք գրողի ուղղության հարցում ավանդապահ իրապաշտական գնահատության զգուշավոր հակվածություն, որը բացառում է նատուրալիստական ճանաչողության մուտքը: Պատահական չէ, որ ատենախոսը, ընդամենը կես էջ հատկացնելով Ստեփան Թովիջյանի՝ արձակագրի վերլուծական նկարագրի գնահատությանը, մանրամասնում է «բարոյագիտության եւ

գեղագիտության տեսանկյունից համապարփակ վերլուծության տարրերը» (էջ 18), անգամ հասցնում է որսալ Գր. Նարեկացուց բերված «զինացեալ պատկերս նորոգեսցէ» արտահայտության բնաբանի նշանառությունը՝ ցավոք, սխալ բացատրությամբ (հիրավի, սխալ ընթերցման արդյունք է. պիտի լինի, ի դեպ, քնարական ես-ի «հնացեալ», այլ ոչ թե «զինացեալ» պատկերի նորոգության պահանջը, որը «ներբեռնել է» Ստ. Թովմյանը, եւ որը մտքի շփոթ է առաջացրել ատենախոսի մոտ):

Գլուխներում եւ ենթագլուխներում հաճախակի է կրկնվում «ընկալումները» եզրույթը:

Որոշ էջեր կազմված են մի քանի տողից, նույնիսկ՝ մեկուկես (էջ 35):

Կան վրիպակներ (էջեր 6, 23 եւ այլն), շարահյուսական անհարթություններ (էջեր 56, 60, 64, 65, 69 եւ այլն):

Նար-Դոսի կարճ պատմվածքների տիրույթ թե վիպական տարածքներ ընկած հերոսների զգալի մասը, անկախ սոցիալական կեցության իրենց վիճակներից, ապրում են մահվան սարսուռը կամ խորհրդածում են կյանքի ու մահվան խաչուղիների մասին, ավելին՝ ոչ քիչ դեպքերում ընտրում են մահվան պարտադրված դիպվածով ելքը: Ահա թե ինչու երիտասարդ գրականագետը իր քննական հայացքը երեք տարողունակ գլուխներում սեւեռել է արձակագրի բնագրերի փիլիսոփայական-հոգեբանական քննակերպերին, մահվան եւ անձնասպանության գեղարվեստական օրինակներին՝ հասնելով նարդոսյան գաղափարների հմտալի եւ համակողմանի վերլուծության մակարդակի: Ըստ էության՝ այս աշխատանքի մեթոդոլոգիական կառուցվածքը ներկայացնում է Նար-Դոսի՝ եվրոպականի ու ազգայինի շաղախ հանդիսացած գրական հանդերձի, հոգեբանության եւ փիլիսոփայության հարուստ շերտերի հնարավորինս փոխկապակցված քննության փորձ, ինչը հաճելիորեն առանձնացնում է այն նարդոսագիտության նոր մակարդակներում:

ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝ Տաթևիկ Հայկի Մերջանյանի «Կյանքի եւ մահվան խնդիրը Նար-Դոսի երկերում» թեկնածուական ատենախոսությունը շարադրված է

գրականագիտական պատշաճ մակարդակով: Առաջադիր խնդիրներն ու նպատակը ներկայացված են գրականագիտական մտքի արդի պահանջների համապատկերում: Այն համապատասխանում է ՀՀ ԿԳՄՄՆ ԲՈԿ-ի գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի պահանջներին եւ Ժ.01.01 «Հայ դասական գրականություն» մասնագիտությամբ թվանիշին եւ երաշխավորվում է հրապարակային պաշտպանության:

ՍՈՒՐԵՆ ԴԱՎԹԻ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Վ. ՊԱՐՏԻԶՈՒՆՈՒ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅ ՆՈՐ ԵՎ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ՆՐԱ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱՅԻ ԱՄԲԻՈՆԻ ՎԱՐԻՉԻ
ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՏԱՐ

Հաստատում եմ պրոֆ. Ս. Դ. Դանիելյանի ստորագրությունը:

ՄԱՐԻԱՄ ՄԿՐՏՉԻ ԻՍՊԻՐՅԱՆ

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀՊՄՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ